

Romano džaniben

časopis romistických studií | 2 | 2020

Romano džaniben

časopis romistických studií | 27. ročník | 2/2020

Na obálce:

Rosálie Dychová na školní fotografii, okolo roku 1940 |

Sken fotografie poskytl Vlastivědný kroužek Hrušky

Obsah

RECENZOVANÁ ČÁST

Michal Schuster

**„Jinak bychom tady nebyli.“ Příběh rodiny Dychovy z obce Hrušky
(okr. Břeclav)**

7

Renata Berkyová

**Žádosti o uznání holokaustu Romů a Sintů v Čechách.
Výsledky výzkumu žádostí o osvědčení podle zákona 255/1946 Sb.
u lidí vězněných v CT Lety**

55

Kristýna Hájková

**Hledání skulin v mocenské asymetrii: veřejná angažovanost na slovenském
venkově v intersekcionalní perspektivě**

91

Michael Beníšek

O původu Piurkova seznamu romských slov u Miklošiče

115

NERECENZOVANÁ ČÁST

Arne B. Mann

Kto boli obeť v Motyčkách?

129

Markéta Hajská

O trajo si t'al pestrívo / Život musí být pestrý. Vyprávění Viktora Salinase

141

Eva Kropiwnická

Baro pharo kamiben / Osudová láska a další ukázky z tvorby

165

Překročit mantinely normality a zaplnit prázdná místa (Renata Berkyová)

175

Vendula Fremlová

Bílá Místa

177

Ukázky z výstavy *Bílá Místa*

Romane Kale Panthera

Mifeš ukraden / přepis historie

191

Martin Zet

La Europakeri unija del duma romanes! / Evropská unie mluví romsky! 196

ARA ART, Divadlo Husa na provázku

Futuroma 199

Alica Heráková

Reflexe divadelního představení *Gadžové jdou do nebe* 201

RECENZE | ANOTACE

Kolektiv autorů:

Neviditelné múzeum / Invisible Museum / Nadikhuno muzeomos

(Anna Remešová) **207**

Huub van Baar, Angéla Kószé:

Roma and Their Struggle for Identity in Contemporary Europe

(Tomáš Reichel) **213**

Radek Vorlíček: *Jak se daří inkluzi u nás na Slovensku*

(Jurina Rusnáková) **217**

Překročit mantinely normality a zaplnit prázdná místa

*Romské umělce a umělkyně z českého i zahraničního prostředí jsme na stránkách Romano Džaniben představovali už několikrát. Zajímavá, nápaditá či provokativní díla neméně inspirativních osobností z oblasti vizuálního umění (malířství, sochařství, dřevorezbařství, fotografie) i té performativní (zpěv, hudba, divadlo) prezentujeme víceméně pravidelně. Výstava romských a neromských umělců z Česka a Slovenska, kterou na následujících několika stranách textu i obrazové přílohy představujeme, nejen že zastupuje velkou část zmíněných uměleckých ztvárnění, ale – a to především – je svým pojetím odrazem současného postavení romského umění ve veřejném prostoru. Výstava podněcuje k reflexi postojů samotných umělců, kurátorů, galeristů, kritiků a celé společnosti, která toto umění tvoří i „konzumuje“ a ve které její většinová část mnohdy zastává dominantní roli. Text Venduly Fremlové, jedné z kurátorek výstavy (připravovala ji s Věrou Duždovou Horváthovou), představuje a zasazuje do širšího kontextu jednotlivá díla, podbahuje však také obtíže se získáváním podpory ze strany galerií i sebereflexi autorky ve vztahu k vývoji vlastního vnímání romského umění a jeho zástupců. Samotný název výstavy **BiLá Mista** propojuje na podnět Věry Duždové Horváthové výstavu s americkým hnutím Black Lives Matter, čímž se expozice stala nejen zaplněním „prázdného místa“ bez hlasů romských umělců ve veřejném prostoru, ale i subversivní reakcí na normotvorná díla akceptovaná většinovou společností. Vernisáž výstavy proběhla 16. 9. 2020 v ústecké galerii Hraničář.*

Díla, která bylo možné převést do textové podoby anebo z ní přímo vycházela, uveřejňujeme v plném znění, přičemž redakce do textů zasahovala z hlediska jazyka minimálně, s respektem vůči těmto textům jako již jednou představeným uměleckým dílům, a tedy i vůči jazykovým prostředkům, jaké autoři zvolili. Jde zejména o manifestní dokument Martina Zeta a jeho romský překlad od Jozefa Mikera k prosazení romštiny jako hlavního jazyka v EU, pohádku Mifeš ukraden, která je odpovědí na zobrazení „cikánů“ v známé pohádce o Mikešovi od Josefa Lady a performativní proslov prvního romského prezidenta v podání Davida Tišera a romské herečky přebírající prestižní ocenění v podání Pavlíny Matiové. Poslední dva jmenované texty vznikly už dříve v rámci divadelní inscenace Gadžové jdou do nebe, která měla premiéru 29. 5. 2020 v Brně. Do této části proto zařazujeme také reflexi na zmíněné divadelní představení Divadla Husa na provázku, kterou sepsala novinářka Alice Sigmund Heráková. Ta bhu postavenou na autentických zážitcích vnímá jako obnažení skrytého rasismu a předsudků v rámci romsko-českých vztahů, což je svým uchopením a ztvárněním podpořeným hereckými výkony romských protagonistů pod taktovkou režiséra Jiřího Havelky velice blízké prezentované výstavě v Ústí nad Labem.

Díla představená na výstavě BiLá Místa, která nebylo možné do textové podoby převést, naleznete zachycená na fotografiích v obrazové příloze.

Renata Berkyová

Divadlo Husa na provázku, představení *Gadžové jdou do nebe* | Foto: David Konečný¹

Divadlo Husa na provázku, představení *Gadžové jdou do nebe* | Foto: David Konečný

¹ Fotografie z divadelního představení otištěny s laskavým svolením Divadla Husa na provázku